

Alustavia koronaan liittyviä tuloksia Taiteen ja kulttuurin barometrissa 2020: Taiteilijat ja taiteellinen työ kunnissa

- Taiteen ja kulttuurin barometri seuraa vuosittain vaihtuvalla teemalla taiteilijoiden toimintaedellytyksiä sekä tarkastelee ja tuo esiin taiteen kentän toimijoiden näkemyksiä ajankohtaisiin kysymyksiin ja ilmiöihin. Vuodesta 2015 vuosittain toteutettua barometriä tuottavat yhteistyössä Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore ja Taiteen edistämiskeskus (Taike).
- Vuoden 2020 barometrin teemana on Taiteilijat ja taiteellinen työ kunnissa.
- Barometrin aineisto koostuu kahdesta kyselystä. Niistä toinen kohdistettiin taiteilijoille ja toinen kuntien kulttuurivastaaville. Taiteilijoille suunnattuun kyselyyn vastasi 1080 henkilöä. Kunnille suunnattuun kyselyyn vastasi 160 kuntaa, mikä on 54 prosenttia Manner-Suomen kunnista. Molemmissa kyselyissä oli erilliset osiot liittyen koronapandemiaan.
- Barometriraportti julkaistaan kokonaisuudessaan 15.4.2021 ja sen yhteydessä raportoidaan tarkemmin myös koronaan liittyvät kysymykset.

Koronan vaikutukset taiteelliseen työskentelyyn

- Vuotta 2020 leimasi vahvasti edelleen jatkuva koronapandemia. Sen vaikutukset taide- ja kulttuurikentälle sekä taiteilijoiden työskentelyedellytyksiin ovat olleet merkittäviä, paikoin jopa tuhoisia (ks. esim. Jakonen ym. 2020; Karttunen & Mäenpää 2020). Tilanne on vaikuttanut eri tavoin eri alojen taiteilijoihin, mutta mikään taiteenala ei ole täysin säästynyt vaikutuksilta. Pandemian vaikutukset ovat olleet sekä yksilöllisiä että yhteisesti jaettuja.
- Kolme neljästä barometrikyselyyn vastanneesta taiteilijasta (76 %) toteaa koronavirustilanteen vaikuttaneen taiteelliseen työskentelyyn.
- Useimmiten vaikutukset olivat negatiivisia, ennen kaikkea töiden peruuntumista, siirtymistä tai vähenemistä ja tätä kautta usein myös suuria taloudellisia ongelmia. Työskentely ja toiminta vaikeutuivat monin tavoin. Harjoittelutilat saattoivat mennä kiinni, kotiarjesta ja esim. lasten etäkoulusta huolehtiminen vei mahdollisuuden keskittyä taiteelliseen työskentelyyn, toiminta ja työskentely vaati ylipäänsä enemmän järjestelyjä ja lisätyötä. Yleisö ja ostajat vähenivät, yleisön kohtaaminen vaikeutui. Stressi, yleinen epävarmuus ja toimintakyvyn alentuminen haittasivat työskentelyä. Yhteistyökumppaneiden tai kollegoiden tapaaminen ja oman taiteen promoaminen vaikeutuivat, kun matkustaminen ja markkinointitilaisuudet peruuntuivat.

Ensin lamautti luovuuden ja sitten vei sitä myöten mahdollisuuksia saada näyttelyaikoja sekä ostajia taiteelle. (Taiteilijakysely)

Kaikki näyttelyt ja messut siirrettiin tai peruttiin eikä tulevastakaan ole tietoa. Korona vaikuttaa voimakkaasti myös henkisesti vaikken sitä aluksi olisi uskonut.

Kuvittelin että olisi hienoa kun maailman seisahtuu ja voi aivan rauhassa keskittyä työskentelyyn mutta kuitenkin maailman ilmapiiri laitto mieltimään oman tekemisen tarpeellisuutta. (Taiteilijakysely)

- Pieni osa vastaajista kertoi myös korona-ajan positiivisista vaikutuksista. Joillekin pandemia oli tuonut mahdollisuuden keskittyä paremmin taiteelliseen työskentelyyn ja taiteen tekemiseen. Jonkin verran vastauksissa tuotiin esiin korona-ajan vuoksi luotuja uusia toiminnan muotoja, uusien näkökulmien löytämistä ja pysähtymiseen pakotettuna oman tilanteen yleistä pohtimista, mitkä nähtiin myös positiivisena asiana. Muutama vastaaja mainitsi töiden ja tulojen lisääntyneen, useimmiten koronasta huolimatta, ei niinkään sen vuoksi. Osa vastaajista oli saanut korona-apurahan, joka joillekin oli hyvä työskentelyä mahdollistanut rahoitus, toisille pieni lohtu menetettyjen tulojen rinnalla.

Positiivisena vaikutuksena on ollut parempi mahdollisuus keskittyä, kun silppukeikat jäivät pois sekä töideni ajankohtaisuuteen liittyvä inspiroituminen. Myös taidekentän keskinäinen tuki, kokemusten jako ja solidaarisuus on kohottanut mielialaa.

Positiivisena näen myös sen opin, jonka etelä-suomalaiset taideorganisaatiot ovat saaneet etäosallistumisen mahdollisuuksista - meidän lappilaisten aiempi todellisuutemme on nyt tullut kaikkien todellisuudeksi, ja se on parantanut valtakunnalliseen taidekeskusteluun osallistumisen mahdollisuuksia. (Taiteilijakysely)

Digitaalisen työskentelyn haltuunotto. (Taiteilijakysely)

Det positiva med coronan var att det fanns mera tid för att reflektera, träna och läsa. [...] (Taiteilijakysely)

Tullut tilalle uusia tapoja tuoda töitä esille. (Taiteilijakysely)

- Se, kuinka suuria vaikutuksia koronalla oli, riippui taiteilijan tilanteesta pandemian iskiessä. Onnekkaimmassa asemassa olivat ne, joiden taloudelliseen tilanteeseen koronalla ei ollut merkittävää vaikutusta, jotka pystyivät työskentelemään esimerkiksi apurahan turvin, ja joiden työ- ja harjoitustila-asioihin pandemia ei vaikuttanut. Kyselyyn vastanneiden joukossa koronasta vähäisin vaikutuksin selvinneet ovat kuitenkin selkeässä vähemmistössä.
- Taiteenaloittain tarkasteltuna keskimääräistä useammin koronatilanteella on ollut vaikutusta sirkustaiteen (93 %), näyttämötaiteen (91 %), musiikin (90 %) ja tanssitaiteen (89 %) alan taiteilijoiden työskentelyyn. Myös elokuvataiteen (82 %) ja mediataiteen (82 %) edustajat olivat kokeneet keskimääräistä useammin koronatilanteen vaikutuksia taiteelliseen työskentelyyn. Keskimääräistä harvemmin vaikutuksia olivat kokeneet kirjallisuuden (62 %) edustajat.
- Naiset (79 %) vastasivat jonkin verran miehiä (69 %) useammin koronatilanteen vaikuttaneen taiteelliseen työskentelyyn. Muunsukupuolisista vastaajista (n=21) puolestaan lähes kaikki (90 %) totesivat koronatilanteen vaikuttaneen taiteelliseen työskentelyynsä. Ikäluokista useimmin vaikutuksia olivat kokeneet 34-vuotiaat tai nuoremmat taiteilijat, joista 84 prosenttia totesi vastauksessaan koronatilanteella olleen vaikutusta taiteelliseen työskentelyyn. Freelancerina (85 %) tai osa-aikaisena palkansaajana (83 %) työskentelevät sekä apurahansaajat (82 %) ja työttömät (82 %) taiteilijat olivat kokeneet hieman enemmän vaikutuksia kuin kokoaikaisena palkansaajana (78 %) tai yrittäjänä (77 %) työskentelevät sekä eläkeläiset (54 %). Suomenkielisistä (76 %) ja ruotsinkielisistä (77 %) taiteilijoista kolme neljästä oli kokenut koronatilanteen vaikutuksia (vieraskielisistä 63 %).

- Reilu kymmenesosa (13 %, 137 taiteilijaa) kyselyyn vastanneista taiteilijoista on harkinnut ammatinvaihtoa tai vaihtanut ammattia koronasta johtuen. Taiteenaloittain tarkasteltuna useimmin ammatinvaihtoa olivat harkinneet tanssitaiteen (32 %), sirkustaiteen (27 %), näyttämötaiteen (22 %) ja musiikin (22 %) alalla toimivat taiteilijat. Myös 34-vuotiaat ja nuoremmat, freelancerina toimivat sekä vieraskieliset (18 %) taiteilijat olivat harkinneet ammatinvaihtoa muita ryhmiä useammin.

Freelancerina koen tilanteen hyvin hälyttävänä. Teatterit (minun työnantajani), ovat ottaneet taloudellista tappiota koronasta johtuen. Tämä vaikuttaa suoraan freelancereihin, koska jos ei ole rahaa, meitä ei palkata. (Taiteilijakysely)

Om det inte är möjligt att få inkomst från mitt musikerjobb, är jag tvungen att byta yrke. (Taiteilijakysely)

[...] Mutta olen harkinnut alan vaihtoa sen vuoksi, että laman uhka/taloudellinen kurimus roikkuu koronasta johtuen ilmassa ja pelkään että taiteen tuet pienenevät entisestään, ja siten toimintaedellytykset vähenevät. [...] (Taiteilijakysely)

Taiteilijan elämä on raskasta jo muutenkin toimeentulon vuoksi. Korona vei minulta periaatteessa kaikki työmahdollisuudet. Joudun rakentamaan kaiken uudelleen. (Taiteilijakysely)

Miten tätä työtä voi tehdä mielekkäästi? On tosi raskasta, kun rahaa ei ole ja huoli kanssaihminen hyvinvoinnista on iso. Oli haastavaa jo aiemmin - nyt pitää miettiä kaikki käytänteet koko ajan uusiksi. [...] (Taiteilijakysely)

Taloudellinen tilanne pakotti menemään taas palkkatyöhön vanhaan ammattiin. (Taiteilijakysely)

Olen hakeutumassa opiskelemaan terveydenhuoltoalalle, jos vain pääsen kouluun sisään. (Taiteilijakysely)

Jatkuva epävarmuus syö sielua. (Taiteilijakysely)

Olen kirpeän tietoinen, että jotain ratkaisuja täytyy oman työllistymisen eteen tehdä. Minusta olisi vaikka mihin. Olen monipuolinen ja arvokas tällä alueella. Mutta fakta on se, että ajattelemalla ja pelkällä tuttavien myötätuntoisella hymyllä ei elä. En myöskään halua "huorata ja alihinnoitella" ja polkea hintoja, se ei ole kollegiaalisesti eettistä eikä uusi normaali. Nyt viimeistään tulisi ymmärtää, että taide on työtä ja taiteilijuus on ammatti. Olen toteuttanut joka päivä esittävän alan ammattiani yli 25 vuoden ajan. Olen palkittu ja meriittejäkin on plakkarissa. Nyt valo majakassa on sammumaisillaan. Karu totuus. Minua ei tässä yhteiskunnassa enää tarvita. (Taiteilijakysely)

Pandemia on ollut herättävä tekijä siihen, että taidealoille ei vaikuta olevan pitkäkantoista ammatillista tulevaisuutta - päinvastoin. [...] Taiteen tekemisen ammattimaistumisen aikakausi vaikuttaa olevan loppuillaan, ja olemme ehkä palaamassa takaisin "taide on elämän valinta" ajatusmaailmoihin ja realiteetteihin. [...] (Taiteilijakysely)

Kuntien tuki taiteilijoille

- Noin kolmanneksessa (31 %) kyselyyn vastanneista kunnista oli tehty toimenpiteitä helpottamaan ammattitaiteilijoiden tilannetta koronaepidemian aikana. Tuloksissa näkyy ammattitaiteilijoiden keskittyminen kaupunkeihin, jolloin myös tuen tarve on niissä suurempi. Kaupunkimaisista kunnista enemmistö (61 %) oli kohdistanut toimenpiteitä ammattitaiteilijoihin, taajaan asutuista kunnista kolmannes (31 %) ja maaseutumaisista kunnista 14 prosenttia. Myös kuntatyyppien sisällä on kuitenkin suurta vaihtelua. Maakuntakeskuksista neljä viidestä (80 %) oli kohdistanut toimenpiteitä ammattitaiteilijoihin, muista kaupunkimaisista kunnista noin puolet (52 %).
- Monissa kunnissa toimenpiteet eivät kohdistuneet suoraan tai pelkästään ammattitaiteilijoihin, vaan jaossa on ollut esimerkiksi yritystukia, joita myös yrittäjästatuksella toimivat taiteilijat ovat voineet hakea. Taiteilijoille ja taiteen alan toimijoille on myös myönnetty vuokrahelpotuksia sekä ylimääräisiä avustuksia, apurahoja ja muita tukia. Osa kunnista kuvasi vastauksissaan pyrkineensä tarjoamaan työtilaisuuksia, palkkaamaan taiteilijoita ja ostamaan töitä ja palveluita taiteilijoilta. Erityisesti tuotiin esiin toimintojen ja tapahtumien siirtämistä verkkoon, mikä mahdollisti toiminnan jatkumisen ja tätä kautta myös työtilaisuuksin tarjoamisen. Kunnat ovat myös olleet joustavia suhteessa muutoksiin, jos esimerkiksi myönnettyihin avustuksiin liittyvät toiminnot ovat peruuntuneet tai siirtyneet. Muutamit kunnat kertoivat antaneensa neuvontaa ja tietoa esimerkiksi saatavilla olevista tukimuodoista.
- Noin kymmenesosa (11 %) kaikista taiteilijakyselyyn vastanneista taiteilijoista oli saanut kunnalta tukea koronavirustilanteesta johtuen. Taiteenaloittain tarkasteltuna useimmin kunnan tukea olivat saaneet sirkustaiteen (23 %), muotoilun (22 %), näyttämötaiteen (20 %) ja tanssitaiteen (19 %) alalla toimivat taiteilijat. Musiikin alan taiteilijoita 11 prosenttia ilmoitti saaneensa kunnalta tukea. Keskimääräistä harvemmin tukea olivat saaneet kirjallisuutta edustavat taiteilijat (5 %). Sukupuolella ei ollut merkitystä siinä, oliko saanut tukea kunnalta, myös ikäryhmien väliset erot olivat pieniä. Kieliryhmistä kyselylomakkeeseen vastanneet vieraskieliset (17 %) ja ruotsinkieliset (15 %) taiteilijat olivat saaneet tukea hieman suomenkielisiä (11 %) taiteilijoita useammin. Yrittäjänä toimivista taiteilijoista viidennes (20 %) oli saanut tukea kunnalta.